

spodu dr. Milanu Protiću. V enournem razgovoru so bili obveščeni, v kakoli obliki se more računati na podporo tega ministrstva. Dobili so tudi konkretne obljube, da bodo v vse odbore, ki so v zvezi z določanjem cen življenjskih potrebščin, reguliranjem cen in pobijanjem draginje prišli zastopniki uradnih organizacij. Posebna pažnja se posveča uradni samopomoči in snovanju aprovizacij, nabavljalnih in kreditnih ustanov z dotacijami, ki bi jih dala država in organizirano njeno delo. Gospod minister za prehrano je pokazal mnogo dobre volje, da s svoje strani pomaga, kolikor more, da bi se tudi na način olajšalo gnotno stanje državnih uslužbencev. Pri slovesu je rekel, da upa na nadaljnje sodelovanje z uradnimi zastopniki.

Iz razprave o naši prosveti v banskem svetu

Kakor vsako leto, tako je bila tudi letos debata v banskem svetu najboljšeje prav o poročilu prosvetnega oddelka. K temu poročilu se je oglasilo 25 govornikov. Razumljivo bo vsem — že dolgo vrsto let imamo te skušnje, da je bilo prav učiteljstvo ona osrednja točka, okoli katere se je vrtela vsa razprava. Iz poročila o tej razpravi posnemamo:

Ljubljanski župan dr. Adlešič počenja težave, ki jih imajo revni starši s šolanjem mladine, zaradi česar med revnimi marsikdaj tudi zelo inteligentni ne pridejo do pravega razvoja. Nam manjka večjih narodnih ustanov za šolanje revnih in nadarjenih.

G. Marjan Marolt omenja: V nekem pozivu učiteljstvo zahteva posebno nagrado za delo na probudi narodne zavesti v obmejnih krajih. Če bi za vsako prosvetno in narodno delo hoteli deliti nagrade, bi drugo leto troškovi banske uprave presneto narasli. Smatra, da je prav prva in najvažnejša dolžnost učiteljstva, da brez nagrade povsod dela, kolikor more, tudi izven šole za dvig naše narodne zavesti.

G. Peter Arnez poudarja, da glede na zahtevo o delu učiteljstva ne smemo prezreti, da imajo učitelji zelo majhne dohodke in da mnogi komaj shajajo.

G. Josip Klekl opozarja, da učitelj, če je slab vzgojitelj, ruši državo in uničuje narod. Ni važna le umska, ampak tudi srčna izobrazba. Zato pa velja izrek: besede ganejo, vgladi vlečejo, kar velja še zlasti za učitelje v obmejnih pokrajinah. Svoj čas je prekmursko ljudstvo samo volilo učitelje in je vedno izbralo verne in vzgledne ljudi, katerim je zapupalo. Večina učiteljev je sicer dobra, priporočljiva pa bi bila zanje poglobitev verskega življenja. Šolske razmere v lendavskem okraju trpe zaradi pomanjkanja učnih moči. V madžarske manjšinske šole se priklajajo tudi mnogi Slovenci, ki jim pravi ljudstvo »podkovani Madžari«.

G. Peter Sadravec se strinja s predgovorniki, da je treba pripeljati učiteljstvo nazaj narodu, sicer bomo doživeli žalostne posledice, kakršne vidimo marsikje po drugih državah. Učiteljstvo naj dela na prosvetnem polju iz ljubezni do ljudstva in je škoda, da se učiteljstvo tako v veliki meri odteguje temu delu. Prosi, naj se učiteljstvo, ki deluje v hribovskih šolah, da poseben nabavni prispevek, saj dejansko zaradi velikih razdalj učiteljstvo strga več obleke in obutve.

G. Pavlin Bitnar opozarja, da je v črnomeljsem okraju dvig cen drvom spravil šole v zadrego, tako da jim sedaj primanjkuje drv.

G. Ivan Tovšak podčrtava, da učiteljstvo ne bi smelo misliti, da je učiteljski poklic uradniški, ampak izrazito vzgojiteljski. Vsak učitelj bi moral biti katoliško in slovenskonarodno zaveden, če bi temu bilo tako, bi tudi uspehi šolske vzgoje bili mnogo boljši. Ker se pripravila nov šolski zakon, naj se upoštevajo tudi želje staršev. Vedno spreminjanje šolskih Flerjan Kordiš:

Nova šola

Spomladi blagoslovljenega leta 1885. je v stolnem mestu v oddelku ministrstva za uk in bogočastje g. višji dvorni svetnik pogreznil svoj plemeniti organizem v mehki naslonjač. Podpisal je kup aktov in menda niti opazil ni, da je med njimi papir, kjer se milostno odloča, da se v Konjski rebri v občini Javorje neke ne Spodnjem Stajerskem ustanovi enorazredna šola. Po šestnajstih letih pravičnega in vdanega čakanja, je potrpečljivo ljudstvo dobilo to ugledno, velespoštovano in prepotrebno ustanovo, vredno slavnostne vdanostne seje občinskega odbora v Javorju.

Ko so se razkadile glave, je nekdo urezal: »Pa novi stroški in sitnosti, veliki stroški!« Težke skušnjave so se globoko zamajale in se oprezno potuhnile pred tem dejstvom in onim... Pa saj so v Javorju že itak imeli šolo v opuščeni zadružnem magazinu. Učil je tačas učenik Zemljak, ki je imel precej otrok, dva celo v šolah. Vrag vedel kako je že bilo, le to se ve, da je napočilo novo stoletje in da je akt o ustanovitvi šole v Konjski rebri vztrajno in zanesljivo kakor njegovih stvarniki rumenel v javorskem šolskem arhivu.

Potem je bila velika vojna, velike skrbi, politični in gospodarski pretresi, leta, ko svetopisemske krave, v Javorju so tačas sezidali novo šolo in ob slovesni blagoslovitvi pogostili šolarje z belim kruhom in sladkim mostom. Narod v Konjski rebri pa je pravično odraščal v boro, sekal les, prenašal v koših gnoj in ril po zemlji. Mladi rod pa je pasel živino in se pripravljaval na prvo obhajilo, sv. birno in sv. zakon... Dober je ta naš narod. Vse je bilo mirno in idilično, celo letoviščarji so zvovali javorske skrite in ne-

4. Sprejem pri ministru pravde je moral biti odložen za kratek čas. Načelamo se, da bodo zastopniki centralnega odbora v najkrajšem času sprejeti. Vendar lahko povemo, da smo iz tega ministrstva dobili poročilo, da ne ustrezajo resnici tendenčne vesti, da se aktivna službena doba razširi na 40 let, da bo treba čakati na napredovanje iz grupe v grupo po 6 let itd. Rečeno nam je bilo, da se spremembe ne bodo izvršile za zaprtimi vrati, nego, da se bodo zahtevali predlogi ministrstva in sprejemali predlogi organizacij, kolikor se bodo spremembe izvršile. Rečeno je, da se v nobenem primeru ne bo poslabšal težak gnoten in statutarni položaj državnih uslužbencev, nego se bo po možnosti izboljšal.

knjig naj se kar najbolj omeji. Učiteljstvo na Kozjaku priporoča za nagrado.

G. Peter Rozman opozarja na posledice napačnega šolanja, ki privedejo toliko mladine do tega, da se ne mara več lotiti dela, čeprav je komaj povohala knjige. Šola bi morala vzgajati tudi ljubezen do dela. Uvede naj se tudi praznik dela.

G. Umnik Anton (Kranj) govori o učiteljih in o vzgoji naših otrok v šoli. Seveda mora biti učiteljstvo za svoje delo primerno plačano. Na žalost mnogi nimajo veselja za kmetijstvo. Mislijo, da je dovolj, če so napredni. Kmečki in delavski otroci naj bi dobili podporo za učila.

G. dr. Josip Leskovic (Maribor). Naši starši hočejo, da bo naša mladina vzgojena v slovenskem narodnem duhu. Kaj je nastalo s Francijo, ki je vzgajala svojo mladino v materialističnem duhu. Kaj nam pomagata 2 uri verouka v šoli, če se v ostalem času vse podre, kar se v teh dveh urah sežda. Če učitelj ni veren in ne izpolnjuje verskih dolžnosti, naj bi bil v prisotnosti otrok v cerkvi ali pri drugih prireditvah (procesijah itd.) vsaj toliko takten, da bi ne dajal otrokom slabega vzgleda. Uspehi šol so porazni. Tu nekaj ni v redu. Zadevo je treba urediti, naša mladina mora biti zopet na višku.

G. Bačič France (Murska Sobota) nastopa proti prevlečemu premeščanju učiteljev in želi, da bi dobili na mejo starejše učiteljstvo.

Iz navedenih, sicer le kratkih poročil, o govornih posameznih banskih svetnikov lahko povzamemo kakšna je načelna debata o našem ljudskem šolstvu in kako se rešuje to pereče vprašanje.

Ob peti obletnici smrti Mirka Klanjščka

Pred petimi leti je 1. marca 1936 v mariborski bolnici umrl Mirko Klanjšček, šolski upravitelj v Vučji vasi.

Vsem, ki smo ga poznali, je postalo težko. Izgubili smo vzornega pedagoga, čebelarja, vrtnarja, najboljšega očeta, moža in iskrenega tovariša.

Bolno hrepenel po rojstnem kraju, po sončni Gorici. Večkrat je tožil: »Vse bi dal, peš bi se odpravil, da bi še enkrat pozdravil rojstni dom.«

Hrepenenje je ostalo neutušeno. Umrl je, ko je prihajala k nam zgodnja pomlad. Deca mu je nabrala po vucenskih lokah prvo pomladansko cvetje; z njim smo mu postlali grob.

Pod šolskim oknom vsako pomlad razcvete rdeča vrtnica, ki jo je tov. Klanjšček zadnje vcepil — odnaša mu pozdrav in obljubo: mislimo nate in živimo po Tvojih zgledih.

M. S.

oskrunjene lepote in počaščali Javorje s svojimi spoštovanimi obiski.

Pa se je na vsem lepem ustavil v Zagorju novi učitelj Lužar Martin. Dolg je bil, očala je imel, bil je resen, delaven in pobožen, kot je pač mlad učitelj. Pridno je učil, uredil šolo, očistil šolsko podstrešje in spraznil iz kleti srenjske zaloge zelja, repe, krompirja in vina. Za neredni obisk je opominjal, v gostilno ni šel nikoli, pa pravijo, da pri ljudeh ni bil posebno priljubljen. Še najmanj pa takrat, ko je v svetem ogorčenju ugotovil, da v konjski rebri še sploh ni šole. Stopil je med ljudi in govoril, pridigal, navduševal in dokazoval: »Konjščani morate dobiti šolo! Za boga svetega, zdaj v časih, ko se bijemo na prsa in ponasčamo s tisočletno kulturo in najmanjšim procentom nepismenih, pa imamo kar v Konjski rebri več kot sto otrok brez šole!«

On, ki se je tako slučajno, mimogrede, po milosti božji in volji naroda ustavil v Javorju. On, učenik idealni je zavihal rokave in z bledimi košenimi rokami stopil v boj za novo šolo v Konjski rebri. Drug za drugim so vstajali veljaki, se čohali za ušesi, menali, odkimavali, vzdihovali, odklanjali in grozili. Dolga, mučna, neenaka borba. »Kaj bi, ko pa je bilo tako nekdanj in je bilo dobro, zdaj, ko so časi slabi in... Kam bi sploh s to šolo?« Markovnik je še pribil: »Bog jim daj dobro, mojemu očetu! Le eno jim zamerm, da so me silili, naj se naučim pisati.«

Kup aktov, ki se je začel začenjal z orumenelim e. kr. papirjem, je narastel, Martin Lužar je navrh priložil pismo, užaljeno je potožil, potem je pospravljen in kar na tistem odšel, še bolj droban, sključen, kakor da bi bil tepen, v grlu pa mu je bilo grenko in tesno.

V Konjski rebri pa imajo radio, ponekod elektriko, gostilno, trgovino in belo cesto, ki vodi v svet. Dobro jim je, na šolo bi bili pozabili, da ni prišel nov učitelj, prav tako mlad,

Kako stanujemo

V planinskem »raju«

K anketi »Kako stanujemo«, prinašam naslednje:

Po treh in pol letih brezposelnosti je dobila Marjeta dekret. Deset zemljištev in več so nanosili domači in nekako nazadnje našli drobno, skromno natisnjeno ime »objubljeni dežele«. No, za višinski zrak in višinsko sonce bo kar menda dobro preskrbljeno. Toda prva pot jo ne vodi skozi sonce, temveč skozi snežne viharje. Prva pot v »planinski raj« Nekje v tem »raju« ždi majhna, majhna kmetijska kočica, tako majhna, da ji je v breme napis »Ljudska šola«. Sicer pa jo domačini itak poznajo, tuji pa le redko kdaj »zaidejo« v ta skriti košek »planinskega raja«. Kakor zapuščeni spominček je mala šolica. Odkar so jo počastili trije razbojniki s svojim posetom, nosi kočica zamrznena okna. Mala okna pa so kakor bolne, otekle oči. Uporno in ljubosumno zavračajo vsak najmanjši sončni žarek. Šolska izbica je iznakažena kakor od težke bolezni. Ves vegast je strop. Kakor starček je podprt... starček tik pred grobom. Stene so razjedene od vlage kakor od rakastih čvorov. Od osme ure do šestnajste je ta sobica (5,80 x 2,5 x 2,60) natrpana do zadnjega kotička. Edini komfort: višinski zrak in sonce izgubljata tu svoje pošteno ime, pa si tega Marjeta tudi sicer ne more privoščiti, saj jo po tem delu čaka še

vse drugo delo. Vse drugo kot dihanje poezije je kuhinja! In vendar živi Marjeta tu, dela tu. Še upraviteljske posle je primorana izvrševati v njej. Obokana kuhinja (3,5 x 2,4 x 2,6) je obrnjena proti severu, vse leto vlada v njej temačnost. V kuhinji je vzdignjena polica, je izposojena miza, je štedilnik, ki zavzema pol kuhinje, je postelja. Slednja je v veliko napotje, saj se vrata v sosedno sobo odpirajo le na pol. K sreči je sosedna soba skoraj neuporabna. Široka je 1,90 m in jo vso zavzame dve vrati in dve navzkrižni okni. Peči v njej ni mogoče postaviti. Pisarna dobi svoj »čar« šele spomladi. Tla so položena kar naravnost na zemljo in tako se zgodi, da poganja iz špranj vsako pomlad osat. Seveda ima pisarna tudi pozimi svoj poseben čar. V kotu samuje velika, razdrta krušna peč, stene pa se iskre, kakor dvorci kraljice Zime. Marjeta ni razvajen otrok, toda včasih ji je kar bridko pri srcu. Drugim bi bilo še huje, saj ima izjav na pretek, da ne bi želeli biti niti pokopani, še naslikani ne v takem »brlogu«. Podgane in miši pa se kar izobno počutijo v njem in to je tudi tolažba.

V tem brlogu sem stanovala polnih pet let. Zdaj gradimo novo šolo.

Metka Kunčeva, učiteljica, Lokavec pri Rimskih toplicah.

Beg učiteljev iz vasi

Kako gleda mlad pripravnik na to vprašanje

Dan za dnem se polnijo časopisni stolpci z ugotovitvami, da je treba slovensko šolo reorganizirati, porajajo se novi predlogi o ljudskošolskem zakonu, očita se učiteljem, da niso dovolj močna podlaga, na katero bi zidali stavbo slovenske ljudskošolske vzgoje. Lepo je želeli, da bi vzgoja res zajela najširše sloje slovenskega naroda.

Za najboljšo nosilce te vzgoje na vasi se imenujejo kmečki sinovi. Priznam, da bi bili oni najbolj poklicani, mladini vcepiti ljubezen do rodne grude, priznam pa tudi, da se navadno tudi kmečki sinovi kot učitelji le preveč oddaljujejo o občestva v vasi.

Kje leži vzrok?

Preprosto se ocenjujejo uspehi in neuspehi mladega učitelja, a njegovo prizadevanje na vasi se označuje kratko z besedami: »Gospod se ni vživel v kmečko okolje, ni za nas.« Če ne ustanovi v kratkem času v vasi nekaj društva, se ne pokaže dovolj zmožen pri vodstvu raznih sadjarskih in drugih podružnic, se takoj vrže kamen v učitelja. Kamen prileti in posledice? Volja do dela se pri učitelju občutno zmanjša, ako že povsem ne ohromi. Koliko učiteljev tudi kmečkega stanu zbeži na višjo pedagoško šolo, na šolo za telesno vzgojo ali pa pusti učiteljski poklic! Čemu se temu pojavu ne iščejo globlji vzroki, čemu se gre tako mirno preko tega? Vzroki leže največkrat izven učitelja!

Zakon o ljudskih šolah določa, da kjer koli je mogoče, naj se učitelji novince nameščajo na šole z najmanj dvema oddelkom. Jasno je, da je zakonodavec mislil tu predvsem na višje organizirane šole, kjer bi mladi učitelj imel v osebi svojega starejšega tovariša mentorja. Starejši, izkušenejši tovariši lahko vodi mladega učitelja, mu svetuje in ga vpeljuje v težak poklic. Starejši tovariš bi mu tudi odsvetoval neke »priatelje«.

Danes pa je mladenič, največkrat še sam v sebi neizgrajen, postavljen na eno in dvorazredne šole. Mlad, neizkušen, vzgojen v popolnoma drugačnem okolju, pride na vas. Vse oči se upro v njega, sam pa uvidi, da so bile njegove sanje o idiličnem kmečkem miru preuranjene. Posledica njegove neizkušenosti je, da njegovo delo največkrat ne pokaže

tistega sadu, ki ga je sam pričakoval, zato izgubi vero v sebe in sočloveka. Vprašajmo se, kako naj bo mladi pripravnik na vasi gonilna sila vsega prosvetnega in tudi gospodarskega življenja, ako ni bil v to nikdar vpleten? Kako naj bo dober praktik, ako mu ni nihče svetoval, ga bodril, mu dajal poguma?

Pot do nadaljnje samozobrazbe mu je več ali manj zaprta zaradi prevelike oddaljenosti do večjih središč.

Ti mladi tovariši se tudi največkrat postavljajo, rekel bi, na »prehodne« šole, to je šole, kjer se učiteljstvo stalno menja. Take šole so neurejene, največkrat pihane z vseh strani skozi preperela okna in razbite šipe veter. In razočaranje ob nastopu službe ne more biti v korist učiteljevemu nadaljnjemu delu.

Poglejmo resnici v oči. Koliko horb je treba, da se proračunske postavke v proračunu zvišajo, koliko je zato treba moledovati okrog članov krajevnega šolskega odbora, ki so prav tu le preveč trdi. Proračun šolske občine je potrjen; ali pa ga občina res izplača krajevnomu šolskemu odboru, o tem bi vedeli povedati mnogi upravitelji na nižje organiziranih šolah. Mnogo šol ima do občin čudovito lepe terjatve, ki se vnašajo samo v proračune od leta do leta. Zdi se mi, da hočemo tudi tu korak nazaj, namreč, da bi se celotno šolsko gospodarstvo zopet potisnilo na občine.

Mlad učitelj se peha iz dneva v dan na takih šolah, iz dneva v dan pa se mu tudi stopnjuje želja po lepših šolah v večjih krajih. Želeli si drugega draginskega razreda. Želeli si vsaj gostilniške hrane, kajti na kmetih se te ne dobi. In prav razočaranje stopnjuje njegovo hrepenenje po bližini kulturnih središč, mlad je in željan napredka.

V tej borbi za boljša mesta pa se le preračun upogiba hrbtenice, kajti tudi to je le neizbežen pojav današnjih časov.

Kako bi pridržali te učitelje na vasi? Po mojem mnenju se stanje ne bo izboljšalo z dotokom kmečkih sinov na učiteljske, ker bodo tudi oni zadeli na iste ovire kakor mi, tudi oni bodo ambiciozni in stremeli kvišku! Stanje se bo izboljšalo tedaj, ko se učitelju na vasi ne bo treba boriti z materialnimi skrbmi, ko se bo njegovo delo in prizadevanje res pravično cenilo in se učitelj ne bo uklepal v ozke sponke raznih načrtov. Ako bo celokupna javnost učitelja na njegovi vzvišeni poti podpirala, mu dajala opore, tedaj se ne bo čutil na vasi največkrat osamljenega v svojem delu, vas bo vzljubil, ona pa kot drevsnica močnih, zdravih ljudi bo srečna, ker bo imela srečnega stalnega učitelja.

J. M.

Mladinska mafica

—mm Sedma številka »Našega roda« je dotiskana. Posvečena je mladinskemu dramatičnemu Pavlu Goliji, ki objavlja tudi prizor iz še neobjavljene mladinske igre »Snežulčice«. Številka je izredno pestra. Po mnogih letih odsotnosti srečamo med sotrudniki zopet tudi slikarja Ivana Vavpotiča. Podrobnejšo vsebino prinesemo v prihodnji številki.

—mm Ekspedit sedme številke »Našega roda« bo v petek, 28. t. m.

—mm Še 150 izvodov VI. zvezka Cicibanove knjižnice imamo v zalogi. Pri naročilih bodo imele prednost šole, ki prej naročijo.

—mm O »Našem rodu« piše predzadnja številka »Naše volje«. Ko pregledujemo tako konec leta časopise, leži pred mano »Naš rod«. V eni številki je obdelan Meško, v drugi Levstik, pa Gangl itd. Združiti koristno s prijetnim. In te poti se drži naš največji mladinski list. Res, naša osnovnošolska mladina ima list, kakor ga srednješolci zaenkrat še nimamo.

—mm Izid literarnega natečaja Mladinske matice za mladinsko povest in knjigo realne vsebine bo objavljen v prihodnji številki »Učiteljskega tovariša« in v dnevnem časopisju.

Ob koncu je kmečki zaklek: »Prokleta vojna!«

Šola pa najbrž bo.